



ประเพณีเซ็งเม้ง : คุณค่าที่มีต่อสังคมในเมืองหาดใหญ่ Ching Ming Tradition : Values towards the Hat Yai Society

พงษ์ทัช จิตวิบูลย์¹ และ ปญญา เทพสิงห์²
Pongtach Chitwiboon¹ and Punya Tepsing²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าที่มีต่อสังคมของประเพณีเซ็งเม้งในเมืองหาดใหญ่ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ศีลธรรม และศาสนา โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม โดยสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีภูมิลำเนาเดิมในหาดใหญ่และมีความรู้ในประเพณีเซ็งเม้ง ผู้ทำพิธีกรรมเซ็งเม้ง ผู้ประกอบการค้า จำนวน 20 คน รวมไปถึงผู้ให้ข้อมูลรองคือ กลุ่มชาวบ้าน 4 คน นักท่องเที่ยว 2 คน พ่อค้าแม่ค้า 5 คน รวมทั้งหมด 11 คน

ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีเซ็งเม้งมีคุณค่าด้านเศรษฐกิจ โดยช่วยเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มพ่อค้า แม่ค้า ผู้ให้บริการเกี่ยวพิธีกรรมเซ็งเม้ง นอกจากนี้ยังส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ไม่ว่าโรงแรม ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยวที่มีมีการรวมกลุ่มเดินทางหลังพิธีกรรมเสร็จสิ้น เป็นการพยุฐานทางเศรษฐกิจของอำเภอหาดใหญ่ที่ปัจจุบันอยู่ในสภาวะฝืดเคือง มีคุณค่าด้านวัฒนธรรมจากการที่ไทยคนเชื้อสายจีนในเมืองหาดใหญ่ร่วมรักษาสถิติของตนไว้นานนำไปสู่ความเข้มแข็งในหมู่สังคมชาวไทยเชื้อสายจีน การร่วมพิธีกรรมช่วยให้คนรุ่นใหม่เรียนรู้ที่จะสืบสานต่อไป มีคุณค่าด้านศีลธรรมและศาสนา ประเพณีเซ็งเม้งยังช่วยเสริมคุณธรรมด้านความกตัญญู การช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน ความผูกพันในครอบครัว จิตสำนึกในการเคารพผู้อาวุโส รวมถึงการตอกย้ำความมีจิตศรัทธาในศาสนาพราหมณ์ การเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองหาดใหญ่ แม้จะมีการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมบ้าง แต่ในด้านคุณค่าโดยเฉพาะความกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษยังไม่เสื่อมคลาย

คำสำคัญ : ประเพณีเซ็งเม้ง ; คุณค่าต่อสังคม ; ชาวไทยเชื้อสายจีน ; เมืองหาดใหญ่

ABSTRACT

The objective of this study was to explore values of the tradition of Ching Ming festival towards the Hat Yai society in the economic, cultural, moral, and religious aspects. The data of this qualitative research were collected from documents including fieldwork through observations and in-depth interviews. The primary informants were Thai of Chinese origin whose hometown was in Hat Yai city, who had knowledge of the Ching Ming tradition and who were Ching Ming festival performers totaling 20 people and the secondary informants were a group of 4 villagers, 2 tourists and 5 merchants totaling 11 people.

Findings of the study revealed that the Ching Ming tradition has an economic value by helping increase income to merchants and service providers in the Ching Ming tradition. In addition, it helps promote the tourism industry, whether it is hotel or restaurant. The tourist attractions are the places where people get together to travel for pleasure after the end of the festival. The festival helped sustain the Hat Yai district economic position which had been in a sluggish economy. It has a cultural value as Thai of Chinese origin have preserved their identity leading to

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, Graduate Student in Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

² รองศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, Associate Professor, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University



strengthening the Thai Chinese society. Participation in the festival helps to make the new generation learn to inherit the tradition which has moral and religious values. The Ching Ming tradition helps promote the virtue of gratitude, support each other, engage the family, get a conscious mind of respect for elders, and helps reaffirm faith in religion amid changes of the Hat Yai society. Despite some modifications of the ritual, the values especially in gratitude to ancestors prevail unceasingly.

Keywords : Ching Ming Tradition ; Values towards the Society ; Thai of Chinese Origin ; Hat Yai City

บทนำ

หาดใหญ่เป็นเมืองหนึ่งซึ่งเติบโตด้วยกำลังของชาวจีน คือ ชุนนิพันธ์จินนคร (เจียกซี้) ท่านวางแผนตัดถนน สร้างห้องแถว เมื่อราว พ.ศ.2459 ต่อมาอีกหลายคนร่วมสร้างความเจริญให้แก่เมืองหาดใหญ่คือ พระเสน่หามนตรี นายสีกิมหยง และพระยาอรุณ กวีสุนทร หลังจากนั้นไม่นานเมืองหาดใหญ่ได้พัฒนาเป็นเมืองที่มีความเจริญสูงสุดในภาคใต้ มีคนไทยเชื้อสายจีนเข้ามาอาศัยจำนวนมาก (ศุภการ สิริไพศาล. 2550) แต่ไม่ว่าคนจีนอพยพไปตั้งถิ่นฐาน ทำมาหากินอยู่ที่ใดก็ตาม พวกเขาจะนำประเพณีของตนไปด้วย โดยที่พยายามจะรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตน มากบ้างน้อยบ้างตามสภาพ ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศจีน ในชุมชนจีน ไต้หวัน หรือในฐานะของชาวต่างชาติ วิถีดำเนินชีวิตและความเชื่อต่างๆ ก็ไม่แตกต่างกัน ยังคงรักษาความเป็นจีนไว้อย่างเด่นชัด (พรีนา บลูมฟิลด์. 2533)

เซ็งเม้งถือเป็นจารีตประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีน ในหาดใหญ่ที่ได้รับการเผยแพร่และสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยคุณลักษณะที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรมอันทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง ซึ่งประเพณีเป็นแบบแผนประเพณีปฏิบัติของคนส่วนใหญ่ ที่เห็นว่า ถูกต้องแล้วเป็นที่ยอมรับกันในวงกว้าง ทำแล้วย่อมได้ประโยชน์ (ทวี ทองสว่าง. 2546) ประเพณีเซ็งเม้งเป็นการไหว้หลุมฝังศพของบรรพบุรุษ หรือที่ชาวจีนเรียกกันว่า “ฮวงซุ้ย” นิยมจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคมของทุกปี ในอดีตเมื่อถึงวันไหว้ ลูกหลานที่อยู่ห่างไกลจะเดินทางกลับมาเพื่อประกอบพิธีไหว้ร่วมกับญาติพี่น้องของตน ในวันไหว้มีการจัดเตรียมอาหาร และจัดกิจกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือ ประเพณีเซ็งเม้งได้ให้คุณค่าต่อสังคม ดังที่ ถาวร สิกขโกศล (2557) กล่าวว่า เซ็งเม้งเป็นพิธีกรรมเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ อันเป็นไปตามแนวคิดขงจื้อที่เน้นความกตัญญูเป็นสำคัญ เป็นพิธีกรรมในระดับครอบครัวและเครือญาติที่นับถือกัน ในอดีตขั้นตอนการไหว้แสดงถึงการยึดถือระบบอาวุโส เป็นการ

ให้ฝ่ายหญิงเป็นผู้จัดเตรียมของเซ่นไหว้โดยที่ฝ่ายชายไม่ต้องเข้ามาช่วย เพื่อจะได้ถ่ายทอดและสอนเรื่องพิธีกรรมให้กับลูกหลาน แต่กระนั้นก็เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมก็ได้ทำให้แนวคิดนี้ถดถอย สะท้อนถึงประเพณีซึ่งมีมายาวนานได้รับผลกระทบ หาดใหญ่เป็นเมืองที่มีความเจริญเติบโตสูง เกิดการขยายตัวทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ลูกหลานชาวจีนในปัจจุบันถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการศึกษาแผนใหม่ที่ควบคุมโดยภาครัฐ (ศุภการ สิริไพศาล. 2550) ทำให้รูปแบบ พิธีกรรมของประเพณีบ้างปรับเปลี่ยน ลดทอน หรือประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การสืบทอดตามแบบแผนเดิมๆ ลดน้อยลง ส่งผลต่อคุณค่าทางสังคม ดังผลการศึกษาของ สุพร ศาสตร์รัตนมณี (2554) ที่พบว่า ธุรกิจประเภทร้านค้าส่งและค้าปลีกกระจายสำหรับพิธีกรรมไหว้เจ้าหรือบรรพบุรุษซบเซาลง เป็นเพราะความนิยมในการประกอบพิธีงเด็กน้อยลง อีกสาเหตุหนึ่งมีผู้ไปแย่งหรือรับงานในทันทีที่ศพไปถึงวัด คนเหล่านี้มีร้านค้าประจำที่เป็นเครือข่ายอยู่แล้ว ประกอบกับพิธีงเด็กในงานศพค่อยๆ เสื่อมลง มีการแข่งขันสูง แต่ด้วยควมมีวัฒนธรรมฝังรากลึกมานาน การจัดพิธีงเด็กก็ยังคงดำรงอยู่ แต่ค่านิยมเปลี่ยนไปสภาพดังกล่าวทำให้เห็นว่า ประเพณีเกี่ยวกับความตายคุณค่าที่มีต่อสังคมบางอย่างอาจเปลี่ยนแปลงตามสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ แต่กระนั้นก็ไม่ว่าประเพณีใดๆ ที่สั่งสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษย่อมเป็นสิ่งที่ดีงาม นอกจากคุณธรรมยังมีคุณค่าอื่นๆ ด้วย วิจิตร ขอนยาง (2532) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าของประเพณีไว้ 3 ประการ คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ ประเพณีมักเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเสมอ ช่วยเน้นฐานะทางสังคมและความเจริญของประเทศ 2) ด้านวัฒนธรรม ประเพณีเกิดจากการสืบทอดสั่งสมกันมาในสังคม ช่วยให้เกิดแบบแผนวัฒนธรรม สร้างความสงบสุข และเอกลักษณ์ของชาติ 3) ด้านศาสนา ประเพณีช่วยให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเชื่อมั่นในการประพฤติปฏิบัติไม่ย่อท้อ ทำให้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และได้แสดงออกถึงความกตัญญู



เนื่องด้วยประชากรส่วนมากของเมืองหาดใหญ่ เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่ผูกติดกับประเพณีเซ็งเม้งมาอย่างช้านาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในประเด็นคุณค่าทางสังคมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และจากสภาพดังกล่าวอาจพิจารณาได้ว่าธรรมเนียมปฏิบัติของเซ็งเม้งที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษกำลังถูกลดบทบาทความสำคัญจนกระทั่งเลือนหายไป อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ที่เข้ามา ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทั้งสามด้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเพื่อหาคำตอบว่าในแต่ละด้านเมื่อนำมาวิเคราะห์กับประเพณีเซ็งเม้งในเมืองหาดใหญ่มีคุณค่าอย่างไร ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยสภาพการณ์ที่ว่าประเพณีเซ็งเม้งเป็นประเพณีที่มีความสำคัญและน่าสนใจ ไม่เพียงคุณค่าเท่านั้น แต่ยังต้องการแสวงหาองค์ความรู้เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสม อันมีส่วนช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข อีกทั้งยังประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สืบสาน ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของบรรพบุรุษต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาคุณค่าที่มีต่อสังคมของประเพณีเซ็งเม้งในเมืองหาดใหญ่ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ศิลธรรม และศาสนา

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยนี้นำเสนอประเด็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เล่มเต็มมานำเสนอเฉพาะประเด็นทางด้านคุณค่าทางสังคมของประเพณีเซ็งเม้งที่มีผลต่อเมืองหาดใหญ่ ซึ่งเป็นเมืองที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมองใน 3 ประเด็นคือ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งประเพณีเป็นสิ่งที่ผูกติดกับวิถีชีวิตของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคม トラบดที่ประเพณียังตอบสนองความต้องการทางจิตใจของมนุษย์และให้คุณค่าต่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงคือ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเมืองหาดใหญ่และมีความรู้ความเข้าใจในประเพณีเซ็งเม้งอย่างดี ประกอบไปด้วย ผู้ทำพิธีเซ็งเม้งจำนวน 20 คน รวมไปถึงผู้ให้ข้อมูลรองคือ กลุ่มชาวบ้าน 4 คน นักท่องเที่ยว 2 คน พ่อค้าแม่ค้า 5 คน รวมทั้งหมด 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความเห็นตามประเด็นที่วางไว้ได้อย่างเต็มที่ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) คุณค่าของประเพณีเซ็งเม้งต่อสังคมเมืองหาดใหญ่ ในปัจจุบัน โดยใช้สมุดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียง เป็นเครื่องมือในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการลงเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยเลือกพื้นที่ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ในวันเซ็งเม้ง รวมถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน 2558 รวมหนึ่งเดือน ซึ่งเป็นช่วงของการจัดประเพณีเซ็งเม้ง ในเมืองหาดใหญ่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากภาคสนามทั้งหมดนำมาผนวกกับข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้อง จัดหมวดหมู่ แสดงข้อมูล และสรุป ตีความ ตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำโดยวิธีการแบบสามเส้า จนได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เพื่อเรียบเรียง และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาได้ผลการวิจัยว่า ประเพณีเซ็งเม้ง มีคุณค่าต่อสังคม โดยแยกเป็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ประเพณีเซ็งเม้งมีส่วนสำคัญ ในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่เมืองหาดใหญ่ พ่อค้าแม่ค้ามีรายได้เพิ่ม การประกอบพิธีกรรมเซ็งเม้งในครั้งหนึ่งๆ ผู้ประกอบพิธีจำเป็นต้องออกไปจับจ่ายซื้อข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในประกอบในพิธี โดยเฉพาะอุปกรณ์ สิ่งของเครื่องเซ่นไหว้ เช่น หมู เป็ด ไก่ ผลไม้มงคลต่างๆ รวมไปถึงสิ่งของจำพวก สายรุ้ง ประทัด กระดาษเงินกระดาษทอง เป็นต้น ค่าใช้จ่ายทำให้เงินหมุนเวียนในตลาด ค่าใช้จ่ายแต่ละครั้ง ขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละครอบครัว โดยเฉลี่ยแล้วมีตั้งแต่ 2,000-5,000 บาท จนกระทั่งหนึ่งหมื่นบาทสำหรับครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะ บางครอบครัวมีการสั่งซื้อกันตั้งแต่มิถึงวันพิธี เพราะกลัวว่าวัตถุดิบและอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ จะขาดตลาด สภาพนี้ทำให้เศรษฐกิจของเมืองหาดใหญ่ขยายตัว แม้สินค้าบางอย่างปรับราคาสูงขึ้นในช่วง

วันประเพณี แต่ไม่ได้สร้างปัญหาสำหรับลูกหลานไทยเชื้อสายจีนที่ศรัทธาต่อประเพณีนี้ นัก มีเงินหมุนเวียน และรายได้จากการซื้อขายระหว่างพ่อค้ารายใหญ่สู่รายย่อย รวมถึงกลุ่มผู้ให้บริการต่างๆ เช่น คนรับจ้างทำความสะอาดของซุ้ย รับจัดส่งอาหารทางเดินที่สุสานบรรพบุรุษ รับเหมาคนไปประกอบพิธีที่สุสาน เมื่อความต้องการซื้อสินค้าหรือรับบริการมีจำนวนมาก ความต้องการขายและให้บริการ มีจำนวนมากเช่นกัน ทำให้เงินสะพัดส่งผลต่อเศรษฐกิจของเมืองหาดใหญ่ ดังคำสัมภาษณ์ “...ครับ มีแน่นอน เพราะก่อนที่จะไปทำพิธีเซ็งเม้งได้ มันจะต้องมีการออกไปซื้อของ ข้าว ข้าวอาหาร กระดาษเงินกระดาษทอง และอีกเยอะแยะเลย ตรงนี้จะส่งผลต่อเศรษฐกิจด้วย...” (ดิณณ์ จิระประภัทร์, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2558) การเดินทางมายังเมืองหาดใหญ่ของคนจำนวนมากเป็นอีกหนึ่งที่ช่วยให้เศรษฐกิจกระตือรือร้น ญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกล ถึงวันเซ็งเม้งจะกลับบ้านเกิดเมืองนอน นอกจากมาร่วมพิธี เช่นไหว้บรรพบุรุษของตนแล้วยังถือโอกาสได้มาพบปะสังสรรค์ การรวมตัวในหมู่ญาติพี่น้องนำมาซึ่งการท่องเที่ยว และพักผ่อน ทำให้ร้านค้าและบริการต่างๆ ได้รับผลประโยชน์ไปโดยปริยาย โรงแรมหรือที่พักมีรายได้เพิ่ม เหล่านี้ ล้วนส่งผลดีต่อภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และร้านค้า เป็นอย่างยิ่ง ทำให้มีเงินสะพัดเข้าสู่ระบบ และหมุนเวียนออกจากภาคบริการมากขึ้น อาทิ รถรับจ้าง ภัตตาคาร หรือแม้แต่ร้านค้าขายของโชห่วยที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเพณีนี้ก็ได้รับประโยชน์จากการขายสินค้าบริโภคอุปโภคด้วย เมื่อพิธีกรรมเซ็งเม้งเสร็จสิ้นลงบางครอบครัวรวมหมู่ญาติออกไปท่องเที่ยวยังสถานที่ต่างๆ แม้ค่ารายย่อยตามสถานที่ท่องเที่ยวก็ได้รับผลพลอยด้วย ดังคำสัมภาษณ์ “...ขายดีมาก ช่วงเซ็งเม้งจะขายดีเป็นเทน้ำเทท่าเลย นี่ทำให้พี่มีกำไรเพิ่มขึ้นด้วยนะ...” (เอ นามสมมุติ, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2558)

ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจซบเซาปัจจุบัน ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ โดยเฉพาะยางพารา การจัดประเพณีเซ็งเม้งมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ภาคเศรษฐกิจในหาดใหญ่มีสถานะที่ดีขึ้น เนื่องจากการประกอบพิธีกรรมต้องมีค่าใช้จ่ายไม่มากนักน้อย ตามฐานะครอบครัว เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจของสังคมเกิดความคล่องตัว ทำให้ผู้คนที่แย่ มีรายได้และกำไรเพิ่มมากขึ้นจากการขายสินค้า อาหารและบริการต่างๆ เพื่อมาจุนเจือครอบครัวอีกทางหนึ่ง จึงเห็นว่าภาวะปัญหานี้ประเพณีเซ็งเม้งจะช่วยพยุงฐานะทางเศรษฐกิจ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “...เดี๋ยวนี้ เศรษฐกิจหาดใหญ่ไม่ค่อยดีนะ ก็มีเซ็งเม้งนี้แหละที่ทำให้พี่ขายของออกตลาดได้บ้าง...” (มยุรฉัตร สุขจำนง, สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2558)

2. ด้านวัฒนธรรม ประเพณีเซ็งเม้งให้คุณค่าด้านวัฒนธรรมคือการช่วยให้คนเชื้อสายจีนเมืองหาดใหญ่สามารถดำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีนไว้ได้ สังคมเมืองหาดใหญ่มีสิ่งที่สะท้อนถึงการดำรงอัตลักษณ์ของความเป็นจีนมากมาย ประเพณีเซ็งเม้งเป็นอีกหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมีอยู่ และความเข้มแข็งของอัตลักษณ์จีน ดังเห็นได้จากตำนาน ความเชื่อ พิธีกรรม ระหว่างประกอบพิธี มีรูปปูนปั้นเทพเจ้าเงินต่างๆ ภาพวาดหรือวัตถุมงคล มงคลจีน ที่สุสาน ป้ายหลุมฝังศพพระพุทธรูปมีลำนางของผู้ตาย วันเดือนปีที่ตั้งฮวงซุ้ย ชื่อแซ่ของผู้ตาย ซึ่งบางสุสานเขียนโดยเรียงจากขวาไปซ้ายตามวิธีการเขียนแบบจีนโบราณ อีกทั้งมีการแกะสลักลวดลายที่มีความหมายมงคลจีน อาทิ ลายสวรรค์ซึ่งเปรียบดังจิตใจที่เต็มไปด้วยธรรมะอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ลายธรรมจักร เปรียบดังมือที่กำลังหมุนกงล้อแห่งธรรมเพื่อช่วยมนุษยโลกให้หลุดพ้น ลายดอกบัว เปรียบดังลิ้นหรือริมฝีปากที่สอนให้มนุษย์เป็นผู้ดีมีคุณ และเบิกบาน ลายปลากระเบน เปรียบดังดวงตาแห่งธรรม ที่อยู่เหนือยุคสมัย ลายหอยสังข์เปรียบดังเสียง ที่ประกาศธรรมได้อย่างกว้างไกล ลายฉัตร เปรียบดังศรัทธา ซึ่งฉัตรในสมัยโบราณมีความหมายถึงเครื่องป้องกันภัยอันตรายและสิ่งชั่วร้าย ลายคนโทน้ำ เปรียบดังลำคอที่นำพาเสียงธรรมะและคำสั่งสอน ลายธงชัย เปรียบดังพระโพธิญาณและอริยสัจสี่ที่ตรัสรู้ว่าสูงสุดเหนือสิ่งอื่นใด มีการดูฤกษ์ยามหรือการตั้งทิศทางสุสานตามหลักฮวงจุ้ยในการฝังศพ บรรพบุรุษเพื่อให้เกิดผลดีต่อลูกหลานและวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นต้น เหล่านี้สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนตั้งแต่เรื่องของความเชื่อ ภาษา ไปจนถึงศิลปวัฒนธรรมต่างๆ จึงนับได้ว่าเซ็งเม้งคือสัญลักษณ์ที่สอนให้สำนึกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเป็นเชื้อสายจีนอยู่ ที่การรู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมของตน อันนำไปสู่การเป็นลูกหลานชาวจีนในเมืองหาดใหญ่ภาคภูมิใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการเป็นลูกหลานชาวจีน ดังคำสัมภาษณ์ “...ทุกบ้านเขารู้จักเซ็งเม้งกันทั้งนั้น ถ้าลูกหลานจีนคนไหน ไม่รู้จักประเพณีเซ็งเม้ง ก็จะไม่ใช่ว่าลูกหลานจีนอย่างแท้จริง...” (คชาขวัญมงคลศิลป์, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2558) ความพยายามดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากประเพณีเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายจีน ปัจจุบันยังมีอยู่สูง แม้มีการเปลี่ยนแปลงในสังคม ปัจจัยหนึ่งเกิดจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ และโลกาภิวัตน์ การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างๆ ที่เพิ่มขึ้น การเรียนรู้วิถีทางวิทยาศาสตร์ และการพัฒนาศักยภาพทางด้านเทคโนโลยี ทำให้คนรุ่นใหม่มีกระบวนการคิดที่เกิดจากการเรียนรู้จริง และสมเหตุสมผลในการนำมาอธิบายประเพณีความเชื่อต่างๆ รวมถึงระบบทุนนิยม สังคมแบบบริโภคนิยมส่งผลต่อสินค้า บ้านและที่ดินราคาสูงขึ้น ดูเหมือนว่ายิ่งเปลี่ยนแปลงก็ยิ่งเข้าหาวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานเดิม



ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้ทำให้ประเพณีแข่งแข่งสูญหายไปเสียทีเดียว แม้ตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยม ชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงตระหนักถึงความจำเป็นต้องจัดประเพณี ให้ลูกหลานเห็นคุณค่าสิ่งดีงามที่ตกทอดกันมา ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “...พอถึงช่วงวันแข่งแข่งนะ พวกแม่ค้าเขาก็ขึ้นราคาของกันเป็นปกติ เพราะเขารู้ว่ายังก็ต้องมีคนมาซื้อ แต่ยังไม่ประเพณีแข่งแข่งของบรรพบุรุษก็สำคัญกว่าราคาข้าวของในตลาด...” (ติณณ์ จีระประภัทร์, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2558) ประเพณีแข่งแข่งยังให้คุณค่าการสืบสานทางวัฒนธรรม การร่วมกิจกรรมประเพณีแข่งแข่งในบรรดาญาติพี่น้อง ช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเรียนรู้ระหว่างกันระหว่างวันแข่งแข่ง มีการช่วยเหลือเกื้อหนุนกันของคนหลากหลายรุ่นทั้งคนเฒ่าคนแก่ไปจนถึงรุ่นลูกหลานที่ต่างพากันมาช่วยคนละเล็กคนละน้อย เริ่มตั้งแต่การเตรียมอาหาร เครื่องเซ่นไหว้ของใช้ รวมไปถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการประกอบพิธี เป็นต้นเหตุนี้จึงทำให้ลูกหลานชาวจีนเกิดการซึมซับและรับเอาขั้นตอนหรือกระบวนการต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างวันแข่งแข่ง และเมื่ออย่างเข้าสู่ผู้ใหญ่เต็มตัวก็เป็นหน้าที่ของลูกหลานชาวจีนในการประกอบพิธีกรรมแข่งแข่งสืบต่อไป ทั้งหมดนี้ล้วนเกิดขึ้นจากประสบการณ์ในวัยเด็กผ่านกระบวนการสังเกต การลอกเลียนแบบและการปฏิบัติตามเรื่อยมา จนมีภูมิความรู้แล้วเกิดการถ่ายทอดและสืบสานวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น จากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ ดังคำสัมภาษณ์ “...จริงๆ เกิดมาที่ก็รู้จักประเพณีแข่งแข่งแล้ว เห็นอาภาน้ำทำแข่งแข่งกันตั้งแต่ยังเด็กๆ ที่ก็ซึมซับและก็ทำตามๆ กันมานั่นแหละ...” (ชัยพร จีระประภัทร์, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2558) “...ครอบครัวนั้นก็ทำแข่งแข่งกันมาตลอดนะ มันอยู่ในสายเลือดของเราๆ ลูกหลานชาวจีนไปแล้ว ตั้งแต่เรื่องอาหาร ความเป็นอยู่ พิธีกรรม นี่ก็ทำตามๆ กันมาตั้งแต่รุ่นอาภาน้ำ อาภาน้ำ แล้วละ...” (เขมิกา ขวัญมงคลศิลป์, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2558)

3. ด้านศีลธรรมและศาสนา คุณค่าสำคัญของประเพณียังเป็นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แข่งแข่งช่วยปลูกฝังด้านความกตัญญู การประกอบพิธีกรรมแข่งแข่งในแต่ละครั้ง ไม่เพียงแต่แฝงการสอนให้ระลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับเท่านั้น ยังสอนให้รู้จักการกตัญญูต่อบุคคลที่ยังมีชีวิตอีกด้วย โดยชาวจีนเชื่อว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญลำดับแรกของคนในสังคม ซึ่งควรจะต้องปฏิบัติและพึงรักษาไว้ ดังกล่าวเปรียบเปรยในสุภาษิตจีนโบราณเกี่ยวกับความกตัญญูต่อบุพการีไว้ว่า คนที่ขาดความกตัญญู ก็เหมือนต้นไม้ที่ไม่มีราก เหมือนน้ำที่ไม่มีต้นน้ำ พ่อแม่เลี้ยงดูลูกจนเติบโตใหญ่ บุญคุณลึกล้ำกว่ามหาสมุทร คุณธรรมท่านสูงกว่าขุนเขา ทุกคำทุกเข้าทุกสิ่งทุกอย่าง พ่อแม่ให้ความรักดูแลเอาใจใส่ลูกจนสุดที่จะบรรยายได้ ไม่ว่าจะทำบาปฝ่าฝืน

อันตรายเป็นอย่างไร ก็ไม่เหน็ดเหนื่อยหายเหนื่อย ความรักลูกนั้นไม่เปลี่ยนผันจนวันตาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมในครอบครัวกับค่านิยมในการตอบแทนบุญคุณดังคำสัมภาษณ์ “...จริงๆ แล้ว แข่งแข่งสอนอะไรหลายอย่าง อย่างเรื่องความกตัญญูเป็นหัวใจสำคัญเลยนะ เช่น ความกตัญญูของบุตรที่มีต่อบุพการี...” (ธงไชย ยงวิทยากุล, สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2558)

แข่งแข่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการหล่อหลอมบุคลิกภาพของคนในสังคมให้รู้จักมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อผู้อาวุโส ทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ดีหรือแม้แต่ล่วงลับไปแล้ว ในยามที่บิดามารดายังมีชีวิตอยู่ บุตรต้องปรนนิบัติดูแลท่านด้วยความเคารพรัก แต่เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ย่อมต้องปฏิบัติอีกแบบหนึ่ง เช่น การเซ่นไหว้ด้วยความเทิดทูน การประกอบพิธีกรรมแข่งแข่งแต่ละครั้ง ยังแสดงให้เห็นถึงความเคารพนับถือผู้หลักผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเซ่นไหว้ต้องให้ผู้ที่มีอายุมากที่สุดเป็นผู้นำกราบ แล้วเรียงลำดับอายุลงมาเรื่อยๆ จนไปถึงผู้ที่มีอายุน้อยที่สุดในพิธี เป็นการย้ำความสำคัญของลำดับชั้นผู้อาวุโส ซึ่งเป็นธรรมเนียมที่จะต้องรักษาไว้ ประเพณีแข่งแข่งช่วยจัดระเบียบทางสังคม ทำให้เกิดบรรทัดฐานสังคม การสร้างค่านิยมให้คนในสังคมเคารพผู้อาวุโส ทั้งคนเป็นและคนตาย รวมถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกันตามลำดับชั้นของคนในสังคม สิ่งเหล่านี้ถูกขัดเกลามาจากพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อดังคำสัมภาษณ์ “...คุณลองสังเกตดูสิว่าทำไมคนจีนส่วนใหญ่ เขาถึงมีความกตัญญูทั้งกับคนเป็นและคนตาย รักพวกพ้อง เคารพผู้หลักผู้ใหญ่ ก็เพราะแข่งแข่งนี่แหละ ที่สอนให้พวกเขาเป็นแบบนั้น...” (คชา ขวัญมงคลศิลป์, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2558)

ประเพณีแข่งแข่งสอนให้คนในสังคมรู้จักการช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ในการที่จะประกอบพิธีกรรมวันแข่งแข่งให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของญาติพี่น้อง เนื่องจากกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ ในการทำพิธีแข่งแข่ง มีความสลับซับซ้อนและยุ่งยากพอสมควร จึงไม่สามารถที่จะดำเนินการให้เสร็จสิ้นเพียงคนเดียวได้ โดยเริ่มตั้งแต่การติดต่อประสานงานกันเองของคนในครอบครัว การช่วยดูแลปลดกวาดสุสาน การติดต่อแม่ค้าที่บริการสินค้าไปจนถึงกระบวนการเตรียมอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ในการเซ่นไหว้ เป็นต้น ทั้งหมดนี้ล้วนต้องอาศัยความสามัคคี และร่วมแรงร่วมใจกันของคนในครอบครัว เพื่อจัดเตรียมพิธีให้สมบูรณ์แบบมากที่สุด สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการสร้างให้ลูกหลานชาวจีนตระหนักถึงความสามัคคีภายในครอบครัว ผูกพันและเรียนรู้ทักษะการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจากระดับครอบครัว จนนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อหนุนกันในระดับสังคมที่ใหญ่ขึ้น ดังคำสัมภาษณ์



“...ในวันเซ็งเม้ง ญาติพี่น้องไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะมารวมตัวกัน ช่วยกันจัดเตรียมพิธี ฟีนัดน้องน้อย เป็นการสร้างความสามัคคีกัน เล็กๆ น้อยๆ ภายในครอบครัว...” (ชัยพร จิระประภัทร์, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2558)

ประเพณีเซ็งเม้งยังส่งเสริมให้คนในสังคม มีความรู้สึกรัก และผูกพัน สามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีจิตสำนึกถึงความ เป็นพวกพ้องเดียวกัน เนื่องจากการประกอบพิธีกรรมในประเพณี เซ็งเม้ง จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันเป็นหมู่คณะ ทำให้ญาติ พี่น้องที่อยู่กระจัดกระจายต่างถิ่น ไม่ว่าอยู่ใกล้หรือไกลมารวมตัว การกลับมาเมื่อถึงช่วงวันประเพณี ชาวไทยเชื้อสายจีนในหาดใหญ่ ถือโอกาสพบปะสังสรรค์ ถามไถ่ถึงสารทุกข์สุกดิบของคน ในครอบครัว การรวมตัวมีจุดศูนย์รวมใจที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน การจัดพิธีทุกปีช่วงลดความเหินห่าง มีความห่วงใยกันมากขึ้น เป็นการร้อยรัดสายใยในตระกูล ด้วยเหตุนี้ประเพณีเซ็งเม้ง เปรียบเสมือนพื้นที่กระชับความสัมพันธ์ในหมู่บรรดาญาติพี่น้อง ดังคำสัมภาษณ์ “...พอถึงวันเซ็งเม้งทุกคนก็จะมารวมตัวกัน เรียกว่าง่าย ๆ คือวันพบญาติกันนั่นแหละ เป็นวันแสดงความรักความผูกพัน ในครอบครัวของคนจีนเลยก็ว่าได้...” (มยุรฉัตร สุขจำนง, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2558)

ประเพณีเซ็งเม้งมีส่วนช่วยให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสงบสุข เนื่องจากการประกอบพิธีกรรมในแต่ละครั้งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของคนในสังคม เช่น การออกไปจับจ่าย ใช้สอยยังตลาดของคนเชื้อสายจีน ทำให้ผู้ประกอบการบางราย ที่เป็นชาวไทยมุสลิมพลอยได้รับผลประโยชน์จากกำไรที่เพิ่มขึ้น หรืออาหารที่ใช้ในพิธีกรรมเป็นอาหารที่ทำที่ละมากๆ จึงนำไปแจกจ่าย ให้กับเพื่อนบ้านบริเวณใกล้เคียงซึ่งเป็นชาวไทยพุทธ เป็นต้น เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจ การอยู่ร่วมกันอย่าง ถ้อยทีถ้อยอาศัย มิมีมิตรไมตรีจิตที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดเป็นสังคม พหุวัฒนธรรมที่มีความสงบสุขและไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก

ยิ่งไปกว่านั้นประเพณีเซ็งเม้งยังสอนให้คนมีจิตสำนึก และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองเพิ่มมากขึ้น การแสดงถึง คุณงามความดีต่อบรรพบุรุษ รวมไปถึงผู้ที่พระคุณจะเป็นการ กระตุ้นจิตสำนึก ให้เข้าใจหน้าที่ของบุตร ย้ำให้รู้สึกถึงผู้ที่ถือตน เป็นลูกหลานชาวจีนที่แท้จริง ควรรู้จักหน้าที่ของตนและบทบาท ที่ติดต่อผู้อื่นด้วย เพราะทุกคนที่เกิดมาบนโลกใบนี้ ย่อมที่จะมีความ เกี่ยวข้องกันในฐานะใด ในฐานะหนึ่ง หรือหลายฐานะ ใครอยู่ในฐานะ ไหนก็ต้องรู้จักหน้าที่ของตน และทำหน้าที่นั้นออกมาให้สมบูรณ์ แบบมากที่สุด จึงจะช่วยให้ปัญหาความวุ่นวายต่างๆ ในสังคมลดลงไป ความสำนึกในหน้าที่เหล่านี้ล้วนเกิดมาจากรากฐานแนวคิดอันเก่าแก่ จากลัทธิขงจื๊อ การสั่งสอนที่แฝงคติธรรมในพิธีกรรมต่างๆ

เป็นกุศโลบายอันแยบยลของนักปราชญ์ชาวจีนโบราณ เพื่อเสริมส่ง คนให้มีศีลธรรมจรรยา สร้างสังคมที่มีแต่ความสงบสุข และก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อสังคม ดังคำสัมภาษณ์ “...เซ็งเม้ง ถือว่าทำให้คนเรารู้จักหน้าที่ของตนเอง บุตรก็ควรมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ คนเป็นพี่ ก็ต้องวางตัวให้เหมาะกับเป็นพี่ แบบนี้สังคมจะได้มีสงบสุข...” (มนัส เชียวแก้ว, สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2558)

นอกจากนี้ประเพณีเซ็งเม้งสอนให้คนในสังคมศรัทธา ในศาสนา อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจ เนื่องมาจากการปฏิบัติ ในช่วงประเพณีเซ็งเม้งจำเป็นต้องมีการสวดมนต์เซ่นไหว้ เพื่อขอพร ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ให้คุ้มครองหลุมฝังศพบรรพบุรุษของตน มีการไหว้บั้งเป็นเทพเจ้า บ้างเป็นพระจีนหรือกวนอิม แสดงความ ศรัทธาทิ้งพุทธศาสนา และลัทธิเต๋า รวมถึงลัทธิขงจื๊อ การเซ่นไหว้ ที่สุสานก็เพื่อขอพรให้เทพเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายคอยดูแล รักษาหลุมศพของบรรพบุรุษให้มีแต่ความร่มเย็นและสงบสุข ตามความเชื่อของชาวจีนที่ผูกโยงวิญญาณ บรรพบุรุษไว้กับลูกหลาน ที่ยังมีชีวิตอยู่ว่า ถึงแม้ร่างกายจะไม่อยู่ให้เห็น แต่วิญญาณก็ยังคอย วนเวียนอยู่รอบตัว เพื่อช่วยเหลือลูกหลานให้พบเจอแต่ความสุข ความเจริญเข้ามาในชีวิต ถ้าวิญญาณบรรพบุรุษอยู่อย่างเป็นทุกข์ ก็ย่อมหมายความว่าลูกหลานอาจจะพบเจอแต่สิ่งชั่วร้าย ประกอบ กิจการไม่ประสบความสำเร็จ ธุรกิจขาดทุน เป็นต้น ดังนั้นคน เชื้อสายจีนในหาดใหญ่จึงให้ความสำคัญและตระหนักต่อประเพณีนี้ ที่จะช่วยค้ำจุนศาสนาไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาประเพณีเซ็งเม้งที่มีคุณค่าต่อสังคม ทั้งสามด้านสะท้อนให้เห็นว่า แม้สังคมเมืองหาดใหญ่จะเปลี่ยนแปลง อย่างไร เซ็งเม้งก็ยังให้ประโยชน์หลายๆ อย่าง ตราบใดที่ยังเป็น การรักษาประเพณีก็ย่อมเสริมคุณค่าเชิงคุณธรรม จริยธรรม ดังที่ ถาวร ลิกขโกศล (2557) เห็นว่า ข้อดีของประเพณีก็คือ การสร้าง สำนึกผูกพันทั้งต่อตนเอง สังคม และบรรพชน เป็นเครื่องกลมเกลียวคน สาระและจุดมุ่งหมายของประเพณีนั้นก็เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุข และที่สำคัญคือมุ่งจรรโลงคุณธรรมในจิตใจของมนุษย์ อย่างน้อยทำให้บรรทัดฐานทางสังคมได้รับการค้ำจุน สังคมใด มีบรรทัดฐานที่เข้มแข็งย่อมส่งผลต่อการดำเนินชีวิต

ในด้านเศรษฐกิจปัจจุบันคนเชื้อสายจีนเมืองหาดใหญ่ ยังคงดำเนินงานเซ็งเม้งเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ เพราะการ ประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ล้วนต้องใช้เงิน เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน อีกทั้งเซ็งเม้งมีส่วนช่วยทำกำไร ให้กับผู้ประกอบการหรือพ่อค้าแม่ค้าเพิ่มสูงขึ้น ไม่เพียงแต่อาหาร



หรือเครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในพิธีกรรมเซ่งเม้งเท่านั้น ยังขยายไปถึงสินค้าและบริการที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณี ต่างก็พลอยได้รับผลประโยชน์ไปตามๆ กัน เนื่องจากจะมีคนไทยเชื้อสายต่างถิ่นหลั่งไหลเข้ามาประกอบพิธีเซ่งเม้งยังบ้านเกิดของตน ส่งผลให้ธุรกิจการท่องเที่ยว ร้านค้า บริการต่างๆ มีกำไรดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสายชล แก้วบริสุทธิ์ (2556) ที่พบว่า การจัดงานประเพณีปัจจุบัน มุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญและยังส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวโดยภาพรวมถือว่าดีขึ้นมาก ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงที่เศรษฐกิจมีความฝืดเคือง ประเพณีเซ่งเม้ง มีส่วนสำคัญในการช่วยกระตุ้นทำให้ระบบเศรษฐกิจของสังคมมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น ดังนั้นประเพณีจึงเป็นสิ่งที่มาคู่กับเศรษฐกิจอยู่เสมอ สอดคล้องกับ ประมวญ ดิคนินสัน (2539) ที่ให้ความเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นประเพณีหรือพิธีกรรมล้วนแสดงถึงความผูกพันทางเศรษฐกิจด้วยกันทั้งสิ้น ขณะเดียวกันก็สะท้อนว่ามีฝ่ายที่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อพิธีกรรมเซ่งเม้ง ผู้ที่ต่ออายุฐานย่อมมีการเจรจาต่อรอง สถานะนี้ต้องถ้อยทีถ้อยอาศัย จึงเห็นได้ว่า ชาวจีนไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร ก็ยังคงยึดมั่นในประเพณี และปฏิบัติพิธีกรรมอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง แสดงให้เห็นคุณค่าของประเพณีเซ่งเม้งที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ

ในด้านวัฒนธรรมก็เช่นเดียวกัน ประเพณีเซ่งเม้งส่งเสริมคุณค่าให้เห็นถึงการดำรงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ เนื่องจากเซ่งเม้งเป็นเรื่องของวิถีการดำเนินชีวิต ปรัชญา ความเชื่อ รวมถึงศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ที่แตกต่างจากชาติอื่น อาทิ รูปปั้นเทพเจ้าจีน การดูทิศทางลมฝั่งศพตามหลักฮวงจุ้ย เป็นต้น เหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเป็นจีน สะท้อนได้ว่าคนเชื้อสายจีนในหาดใหญ่ยังคงดำรงอัตลักษณ์ไว้อย่างเหนียวแน่น ทำให้เห็นความแตกต่างจากวัฒนธรรมไทยหรือวัฒนธรรมมุสลิม ดังที่ นัทธนัย ประสานนาม (2550) ให้ความเห็นว่า อัตลักษณ์คือการระบุได้ว่าเรามีความเหมือนกลุ่มอื่นและมีความต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และเราเป็นใครในสายตาคนอื่น การสืบทอดประเพณีเซ่งเม้งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านกระบวนการดู ลอกเลียนแบบ และปฏิบัติตามกันมา จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ลูกหลานชาวจีนจะซบเซบประเพณีอันดีงาม เซ่งเม้งจึงกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของเมืองหาดใหญ่ เสริมคุณค่าอยู่ในสังคม ดังผลการศึกษาของ Ma Guitong (2554) ที่พบว่า การพยายามรักษาและสืบสานอัตลักษณ์ทางประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีน ฮากกาในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นสิ่งที่ให้คุณค่าแก่สังคมและเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อลูกหลานชาวจีน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นตน นอกจากนี้การจัดเซ่งเม้งแต่ละครั้งสามารถทำให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของคนเชื้อสายจีนได้เกือบทั้งหมด

สอดคล้องกับแนวคิดของวิจิตร ขอนยาง (2532) ที่เห็นว่า ประเพณีเป็นเครื่องย่อกฎเกณฑ์ไว้อย่างมีความหมาย เรื่องราวบางอย่างอธิบายให้เข้าใจยากและใช้เวลานาน แต่ประเพณีสามารถสรุปความหมายออกมา และบรรจุไว้ในแต่ละขั้นตอน

ในด้านศาสนา พื้นฐานประเพณีเซ่งเม้งรับอิทธิพลจากลัทธิขงจื๊อ เป็นการสะท้อนว่าคนเชื้อสายจีนในหาดใหญ่ยังคนเลื่อมใสศรัทธาต่อปรัชญาขงจื๊อ เช่นเดียวกับที่อื่นๆ เหตุนี้ทำให้สังคมจีนในหาดใหญ่ยังเป็นปึกแผ่น อย่างน้อยก็ด้วยความกตัญญู ชาวจีนเชื่อว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญขั้นต้นของคนในสังคมที่ขาดเสียไม่ได้ ควรจะปฏิบัติและพึงรักษาไว้ จึงมีประเพณีจีนหลายอย่างที่สอนให้คนรู้จักความกตัญญูดังที่ สุพร ศาสตร์รัตนมณี (2554) ศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมงเด็กพบว่า การจัดพิธีงเด็กก็เพื่อแสดงความกตัญญูของลูกหลานต่อผู้ตาย และความปรารถนาของลูกหลานที่จะทำให้ดวงวิญญาณของผู้ตายนั้นได้ไปอยู่อย่างสงบสุขในโลกหน้า คุณค่าของความกตัญญูจะนำไปสู่ความรักใคร่ปรองดองกัน รักษาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและคนในชาติ ที่สามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีจิตสำนึกถึงความเป็นตระกูลเดียวกัน หรือสำนึกว่าตนเป็นคนชาติเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะนับถือต่างศาสนาก็ตาม เนื่องจากในการประกอบพิธีกรรมในวันเซ่งเม้ง จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยอาศัยความร่วมมือของครอบครัว ตลอดจนคนในสังคม จึงจะสามารถประกอบพิธีกรรมตั้งแต่ต้นจนจบให้ออกมาได้อย่างราบรื่น สอดคล้องงานวิจัยของ นุทิศ เอี่ยมใส (2555) ที่พบว่า ประเพณีได้ให้ประโยชน์ในมิติด้านสมานฉันท์ทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้คนมีความสามัคคี รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความสนิทสนมกันในระดับมาก ยิ่งกว่านั้นประเพณีเซ่งเม้งมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือหลอมบุคลิกภาพของคนในสังคมให้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ดังที่ขงจื๊อได้จัดความเกี่ยวข้องหรือความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาไว้ว่าบิดามารดาควรให้ความเมตตา กรุณาต่อบุตร ส่วนบุตรธิดาก็ต้องมีความกตัญญูตอบแทนบิดามารดาเช่นกัน หรือความเกี่ยวข้องหรือความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้องที่ให้ความเห็นว่า ผู้เป็นพี่ควรวางตัวให้สมกับเป็นพี่ ส่วนน้องก็ควรเคารพเชื่อฟัง (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา. 2549) ทั้งนี้เพราะขงจื๊อเชื่อว่าหากทุกคนทำตามหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ปัญหาความวุ่นวายของสังคมก็จะหมดไป ฉะนั้นการทำหน้าที่ของตนให้ดีจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งทั้งหมดตั้งอยู่บนรากฐานของความเมตตาและกตัญญู จนก่อให้เกิดเป็นแรงพลังศรัทธาในศาสนา เช่น การสวดมนต์ขอพรจากเทพเจ้า หรือแม้กระทั่งการเซ่นไหว้บูชาวิญญาณบรรพบุรุษด้วยความเคารพ เพราะเชื่อว่าวิญญาณของพวกเขายังคงวนเวียนและคอยช่วยเหลือลูกหลานอยู่เสมอ ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของ



ประเพณีนี้ สอดคล้องทฤษฎีของ Emile Durkheim (Harry. 1939) ที่กล่าวว่า ศาสนามีผลทำให้สังคมเกิดการสร้างระเบียบวินัย และความสามัคคี เป็นตัวกำหนดว่าเราควรทำอะไรไม่ควรทำอะไร อีกทั้งยังเป็นพลังชีวิตให้แก่สมาชิกผู้มีส่วนร่วมหรือผู้นับถือศาสนา สร้างความอึดเิบเพราะได้ทำในสิ่งที่ตนศรัทธา อย่างไรก็ตาม แม้สังคมเมืองหาดใหญ่เปลี่ยนแปลงไปมาก เกิดการขยายตัว ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ลูกหลาน ชาวจีนมีการศึกษาที่ดีขึ้น ทำให้ข้อปฏิบัติบางอย่างของประเพณี ปรับเปลี่ยนหรือลดทอน แต่เป็นเฉพาะด้านวัตถุ พิธีกรรมเท่านั้น ที่เปลี่ยนแปลงตามสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ หัวใจสำคัญคือ ความกตัญญู รู้คุณยังไม่เสื่อมคลาย สะท้อนจากวันเซ็งเม้งที่หาดใหญ่จะคราคร่ำไปด้วยผู้คนเดินทางมาพบปะรวมญาติ จนทำให้ภาคบริการคึกคักไปด้วยคุณค่าที่ซ่อนอยู่นี้ย่อมนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของสังคมเมืองหาดใหญ่ อันจะช่วยขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจ และสังคม ยั่งยืนต่อไป การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องมาจากรากฐานครอบครัว

ที่เข้มแข็ง จึงเห็นได้ว่าประเพณีเซ็งเม้งได้ให้คุณค่าและประโยชน์ ต่อสังคมเมืองหาดใหญ่นับการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานส่งเสริมวัฒนธรรมควรให้ความสำคัญกับ ประเพณีเซ็งเม้ง รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง ในการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีเซ็งเม้งของลูกหลานชาวจีน สืบต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในพื้นที่อื่นที่มีการจัด ประเพณีเซ็งเม้ง รวมถึงศึกษาประเด็นคุณค่าทางสังคมในประเพณี อื่นของชาวจีน นอกเหนือจากประเพณีนี้

เอกสารอ้างอิง

- เขมิกา ขวัญมงคลศิลป์. (2558, 28 ธันวาคม). ชาวไทยเชื้อสายจีนหาดใหญ่ [สัมภาษณ์].
คชา ขวัญมงคลศิลป์. (2558, 28 ธันวาคม). ชาวไทยเชื้อสายจีนหาดใหญ่ [สัมภาษณ์].
ชัยพร จิระประภัทร์. (2558, 28 ธันวาคม). แม่ค้าในเมืองหาดใหญ่ [สัมภาษณ์].
ดิณณ์ จิระประภัทร์. (2558, 28 ธันวาคม). พ่อค้าในเมืองหาดใหญ่ [สัมภาษณ์].
ถาวร ลิกโกศล. (2557). *เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้*. กรุงเทพฯ : มติชน.
ทวี ทองสว่าง. (2546). *ชุดวิชาการศึกษานอกโรงเรียน หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2549). *ปรัชญาทั่วไป*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
ธงไชย ยงวิทยากุล. (2558, 27 ธันวาคม). ผู้จัดการสมาคมจังหวหาดใหญ่ [สัมภาษณ์].
นัทธนิย ประสานนาม. (2550). *เพศชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในภาพยนตร์ เรื่อง Touch of Pink*. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://v1.midnightuniv.org/midnight2545/document95248.html>.
นุทิศ เอี่ยมใส. (2555). *ทุนทางวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์*. เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
ประมวญ ดิคนินสัน. (2539). *คติชนชาวบ้าน : การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : แพร์พิตยา.
พรีนา บลูมฟิลด์ (2533). *ความเชื่อชาวจีน แปลโดยหยกแดง*. กรุงเทพฯ : พิมพ์วาด.
มนัส เขียวแก้ว. (2558, 27 ธันวาคม). คนดูแลสุสาน [สัมภาษณ์].
มยุรฉัตร สุขจำนง. (2558, 27 ธันวาคม). ชาวไทยเชื้อสายจีนหาดใหญ่ [สัมภาษณ์].
วิจิตร ขอนยาง. (2532). *การศึกษาประเพณีจากวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสาน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
ศุภการ สิริไพศาล. (2550). *จีนหาดใหญ่ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม*. สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
สายชล แก้วบริสุทธิ์. (2556). *เทศกาลกินเจ: พื้นที่ประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.



- สุพร ศาสตร์รัตนมณี. (2554). *การปรับตัวของธุรกิจบ้านและเครื่องใช้กระดาษในพิธีงิ้วเต๋กของคนไทยเชื้อสายจีน*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เอ นามสมมติ. (2558, 27 ธันวาคม). นักท่องเที่ยว [สัมภาษณ์].
- Ma Guitong. (2554). ศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกา ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 6(1), 195-218.
- Harry, A. (1939). *Emile Durkheim and his sociology*. New York : Columbia University Press.

Translated Thai References

- Alias, A. (2015, 27th December). *A tourist*. Interview. [in Thai]
- Bloomfield, F. (1990). *Chinese Beliefs* (translated by Yok Daeng). Bangkok : Pim Wad. [in Thai]
- Dickinson, P. (1996). *Folklore : A study in anthropology* (2nd ed.). Bangkok : Prae Pittaya Publisher. [in Thai]
- Guitong, Ma. (2011). A study of Hakka Thai Chinese identity in the Hat Yai Municipality area, Songkhla Province. *The Journal of Thaksin University, Humanities and Social Sciences*, 6(1), 195-218. [in Thai]
- Iamsai, N. (2012). *Cultural and traditional capital and community strength development in Phetchabun province*. Phetchabun : Phetchabun Rajabhat University. [in Thai]
- Jiwarapraphat, C. (2015, 28th December). *A Hat-Yai merchant*. Interview. [in Thai]
- Jiwarapraphat, T. (2015, 28th December). *A Hat-Yai merchant*. Interview. [in Thai]
- Kaewborisut, S. (2013). *Hat Yai vegetarian festival: Invented space for tourism* (Unpublished master's thesis), Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand. [in Thai]
- Khiawkaew, M. (2015, 27th December). *A cemetery custodian*. Interview. [in Thai]
- Khonyang, W. (1989). *A study of tradition from northeastern folktales*. Bangkok : Odeon Store Publisher.
- Khwanmongkholisin, K. (2015, 28th December). *A Thai of Chinese Origin*. Interview. [in Thai]
- Khwanmongkholisin, K. (2015, 28th December). *A Thai of Chinese Origin*. Interview. [in Thai]
- Prasannam, N. (2007). Gender, Ethnic and Identity Issues in the Touch of Pink Film. Retrieved in February 2016, from <http://v1.midnightuniv.org/midnight2545/document95248.html>. [in Thai]
- Saat-rattanamanee, S. (2011). *The adaptation of the business of paper houses and accessories in Kongtek ceremony*. Bangkok : Institute for Research and Development of Suan Sunandha Rajabhat University. [in Thai]
- Sikkhakoson, T. (2014). *Chinese festival and oblation*. Bangkok : Matichon Publishing House. [in Thai]
- Siriphaisan, S. (2007). *History, culture, and society of Chinese people in Hat Yai*. Songkhla : Thaksin University Press. [in Thai]
- Sukjumnong, M. (2015, 27th December). *Thai of Chinese origin*. Interview. [in Thai]
- Thongsawang, T. (2003). *The non-formal education course set, Department of Social Development and Community*. Bangkok : Ministry of Education. [in Thai]
- Wongthamma, T. (2006). *General philosophy*. Bangkok : Odeon Store Publisher. [in Thai]
- Yongwitthayakul, T. (2015, 27th December). *Manager of Hat-Yai Chong Hua Association*. Interview. [in Thai]